

2. KLAUSYMO GEBĖJIMŲ LAVINIMAS

Daugelio užsienio kalbų mokytojų nuomone, klausyimosi gebėjimų ugdymas yra viena sunkiausių užduočių mokantis kalbos, ypač tiems iš mūsų, kurie užsienio kalbos mokėsi kasėje, iš vadovėlių, klausydami specialiai parengtų mokomųjų įrašų. Susidūrę su natūralia mokomosios kalbos aplinka ir žmonėmis, kuriems ši kalba yra gimtoji, greičiausiai patirsime sunkumų, nes aplinkui girdėsime visai ne tai, ką mokėmės išgirsti klasėse. Šis skirtumas pasireiškia visų pirma tuo, kad kalbėdami žmonės vartoja kiek kitokį žodyną negu rašydami bendrine kalba: gali vartoti žargonizmus, slengą, tam tikrus „tarpų užpildymo“ garsus kaip "um", "hmm", "ah", "uh"... Kartais praleidžiami jungtukai, o žodžiai taip jungiami į frazes, kad jie susilieja į neatpažįstamą garsų srautą. Kita problema kitakalbiams – jie nepratę prie greito kalbėjimo tempo ir tiesiog „nespėja“ atpažinti (nors ir žinomų) žodžių.

Kartais klausomo teksto prasmė lieka neaiški, nes klausytojas neatskiria sakininėje kalboje teiginio nuo neiginio. Tarkim, anglų kalboje ta riba yra gan neaiški, jei neišugdytas sakinio intonacijos, kirčio pojūtis. Mokiniai, klausydami tekstų, dažnai klaidingai supranta klausyimosi tikslus: nori išgirsti ir suprasti visus be išimties žodžius. Užfiksavus mintyse nors vieną neaiškų žodį, stengiamasi atsiminti jo prasmę, bet tuomet visa kita teksto dalis praleidžiama pro ausis, ir tokio klausymo rezultatas būna gana menkas. Turime suprasti, kad klausydamiesi negalime verstis teksto pažodžiui ir ieškoti kiekvieno žodžio lietuviško atitikmens, bet turime stengtis susidaryti savo mintyse visuminį vaizdą, bendrąją prasmę – apie ką yra kalbama – ir tik tada ieškokime būdų išgirsti informacijai patitiksinti: remkimės paveikslėliais, pakartojimais, užduokime klausimus. Turėdami mintyse čia išvardytas problemas, siūlome įsidėmėti keletą patarimų, kaip geriausia lavinti klausymo gebėjimus.

Be panikos. Pirmiausia, klausytis reikia ramiai, žinant, kad ši veikla yra vienodai sudėtinga visiems besimokantiems užsienio kalbos ir jūs nesate vienintelis, ne iki galo suprantantis sakomą tekstą. Esant galimybei, verta užsirašyti ar pasižymėti esminę teksto informaciją, neatpažintą, nežinomą žodį, kad paskui būtų galima jį susirasti (ypač jei jis dažnai kartojasi tekste), tačiau tikrovėje retai galime tai praktikuoti.

Stengtis suvokti kontekstą ir svarbiausius žodžius. Todėl geriausia ramiai, sutelkus dėmesį klausantis išgirsti kiek galima daugiau informacijos ir susidaryti visuminį aptariamojo dalyko vaizdą, detalių tikslinimą paliekant vėlesniam laikui. Jeigu kalbamasi akis į akį ir yra galimybė patitiksinti – puiku, tiesiog iš anksto pasirenkite, pasikartokite klausimų formulavimo taisykles. Jeigu rengiatės klausytis paskaitos ar pranešimo – susiraskite su tuo susijusios medžiagos ir patitinkinkite savo žodyną šia tematika, tada jums bus lengviau suvokti kontekstą.

Be tiesioginio vertimo. Atsiminkime, kad bet kuriuo atveju vertimas iš vienos kalbos į kitą sukuria problemų, kurioms išspręsti – pereiti nuo vienos kalbos gramatinių formų prie kitos kalbos formų – vėl reikia tam tikro laiko ir pastangų, todėl mokydami kalbos nevertėjaukim patys sau, t. y. kiek galėdami venkime tiesioginio vertimo, stenkimės suvokti klausomo teksto prasmę, o ne atpažinti kiekvieną gramatinę formą.

Klausykimės dažnai. Patyrę mokytojai sako, kad efektyviam klausymo gebėjimų gerinimui reikia kasdien nors po truputį (po 10–15 min.) klausytis tos kalbos, kurios mokomės. Šitai pripratiname savo protą, atmintį prie naujos kalbos formuluočių, fonetinio skambesio, intonacijų. Tai gali būti specialiai įrašytos kalbos pamokėlės, vaizdo medžiaga, specialios ir autentiškos televizijos ar radijo laidos, *Youtube* filmukai. Labai gerai, jei turite galimybę sakinio teksto pasiklausyti keletą kartų.

Tos pačios kalbos subtitrai. Supratimo gebėjimams lavinti itin tinka vaizdo medžiaga, kurioje sakinys tekstas yra pateikiamas raštu (subtitruojamas) ta pačia kalba – pradedant specialiai sukurta mokymo medžiaga ir baigiant TV filmais ar laidomis, skirtomis klausos negalią turintiems žmonėms. Nedaug naudos, ugdant klausymo gebėjimus, yra iš filmų ar laidų, kuriuose subtitrai pateikiami lietuvių kalba – tada mes nebejaučiame sąsajų su tikslinės kalbos leksinėmis-gramatinėmis formuluotėmis ir autentiška raiška.

Motyvuojantys tekstai, jų įvairovė. Kalbų mokymo ekspertai teigia, kad tekstai neturi būti per sunkūs – bent 60 proc. teksto turi būti suprantama, kitaip būna sunku suvokti patį kontekstą, dingsta motyvacija. Kalbant apie televizijos rodomus kanalus anglų kalba, daugeliui kalbos mokinių patrauklios yra *Animal Planet*, *National Geographic*, *Travel* kanalų rodomos laidos – ten tekstas siejasi su rodomais vaizdais, kurie palengvina suvokimą. Kai kurie mokiniai mėgsta žiūrėti žinias per *CNN International* ar *BBC World News* – tada matome patį kalbėtoją ir girdime jo profesionalią dikciją ir tinkamą intonaciją. Tik šiuo atveju kartais kliūtis gali būti sudėtingi tekstai ir greitas kalbos tempas. Lygiai taip ir sporto laidos – nors kalbėjimo tempas ir greitas, bet jos gerai suprantamos tiems, kas domisi konkrečia sporto šaka ir yra susipažinęs su konkrečios srities žodynu. Svarbu klausytis įvairių temų ir įvairios stiliškos tekstų. Nemanysime, kad vien tik žinių ar sporto komentatoriaus klausymasis padės mums visapusiškai išlavinti klausymo gebėjimus – stenkimės klausytis kuo įvairesnių žanrų ir kuo įvairesnių temų tekstų.

Muzika. Puiki priemonė klausymo gebėjimams lavinti – klausytis dainų. Žinoma, ir čia gali būti kliūčių: poetiniai tekstai ne visada logiški ar taisyklingi, jie nebūtinai sudaryti iš populiariausių žodžių, bet paprastai didžioji dalis teksto yra pakankamai aiški ir lengvai pakartojama. Naudojantis dainomis prisiminkime tokią puikią priemonę kaip karaoke, kur dainų tekstai yra rodomi ir galima pasirinkti net keletą kalbų.

Turėkite kantrybės. Klausymo gebėjimai yra vieni iš tų gebėjimų, kurie nepasiduoda forsavimui, t. y. intensyviai rezultatų siekimui per trumpą laiką. Žinoma, yra ekstremalių atvejų, kai žmonės pakliūva į kitakalbę aplinką, visiškai nemokėdami tos kalbos, turi ten išgyventi ir dirbti. Jiems yra be galo sunku transformuoti savo mąstymą (nes kiekviena kalba – tai skirtinga mąstymo forma) ir tai užtrunka bent keletą mėnesių, kol jų ausis apsipranta ir suvokia informaciją naująja kalba. Todėl žinodami, kad klausymo gebėjimų gerinimas užtruks tam tikrą laiką, atsiminkime, kad turime nuolatos tuo rūpintis, tuo labiau kad priemonių įvairovė šiandien leidžia tai įgyvendinti ir nesunkiai pasiekti tikrai gerų rezultatų.

Literatūra:

http://esl.about.com/od/englishlistening/a/listen_tips_2.htm Žiūrėta 2013 gegužės mėn.

<http://www.phrasemix.com/blog/how-to-improve-your-english-listening-comprehension>
Žiūrėta 2013 gegužės mėn.